

ТЕРМІНИ ХОЛОДИЛЬНОЇ ТЕХНІКИ В СЛОВОТВІРНОМУ АСПЕКТІ

У статті досліджено словотвірну структуру термінів холодительної техніки, оскільки словотвірний аналіз, як і решта способів творення, дає змогу виявити новітні тенденції в будові термінів, що, перш за все, свідчить про реагування свідомості на зміни в сучасному житті і, власне, про зміни в осягненні світу людиною.

Ключові слова: термін, терміноелемент, холодительна техніка.

В статті досліджена словообразовательная структура терминов холодительной техники, так как словообразовательный анализ, как и другие способы образования, даёт возможность обнаружить новые тенденции в строении терминов, что свидетельствует прежде всего о реакции сознания на изменения в современном мире, а также об изменениях в освоении мира человеком.

Ключевые слова: термин, терминосэлемент, холодительная техника.

У статті досліджено словотвірну структуру термінів холодительної техніки, оскільки словотвірний аналіз, як і способи творення загалом, дає змогу виявити новітні тенденції в будові термінів, що, своєю чергою, свідчить про реагування свідомості на зміни в сучасному житті і, власне, про зміни в осягненні світу людиною.

Ключові слова: термін, терміноелемент, холодительна техніка.

Словотвірний розгляд термінів вже давно став невід'ємною частиною більшості термінологічних досліджень, оскільки через його призму можна реєструвати зміни в сучасному житті, констатувати трансформації в роботі свідомості. Отже, словотвір не тільки «допомагає зберігати досвід людини, зафіксований внутрішньою формою слова», й передавати його нащадкам завдяки мотивованості похідного слова [6, с. 172].

З метою точнішого розуміння нових тенденцій у словотворі проаналізовано терміни холодительної техніки (ХТ) у словотвірному аспекті, для чого спочатку їх згруповано в терміноблоки, зафіксовано продуктивні способи творення термінів та пояснено причини цього явища. У роботі спираємося на праці учених: І. Кочан [2], Л. Кудрявцевої [3], Л. Манерко [4] та ін.

Для здійснення поставленої мети термінокорпус (2724 одиниці) поділено на три тематичні блоки (Фізика низьких температур – ФНТ; Речовинна основа холодительної техніки – РОХТ; Речі, технології та людський чинник у холодительній техніці – РТЛ). Залежно від складу всі номінації поділено на однослівні терміни і терміноелементи (частини складених номінацій). В результаті такого перекомпоновування виявилось, що 2724 номінації складаються з 1591 терміна і терміноелемента [9, с. 146]. До того ж однослівні терміни утворюють одну групу, синтаксично стрижневі слова терміносполучень – другу, інші елементи, що є складниками неоднослівного терміна, – третю. Всі три групи одиниць

поділено на прості (непохідні) та комплексні (похідні і складні) [4, с. 46]. У подальшому їх досліджено за виокремленими терміноблоками.

На підставі аналізу 354 термінів і терміноелементів блоку ФНТ зареєстровано 48 простих, 248 похідних, 58 складних одиниць, після чого виявлена перевага суфіксального способу у творенні похідних одиниць: з-поміж 306 од. 200 створено суфіксацією за допомогою продуктивних суфіксів – *-енн(я)*, *-анн(я)*, *-інн(я)* (27); *-ість* (16), *-н-* (63). Разом з тим з'ясовано, що більшість суфіксальних і префіксальних дериватів «виявляють тенденцію до орієнтації на вираження певних ономазіологічних категорій» [5, с. 11]. Так, ономазіологічний базис *-ість* вказує на основу параметрів (*в'язк-ість*), характеристик (*ефективн-ість*), явищ (*напровідн-ість*), фізичних понять (*досконал-ість*). Безафіксні моделі позначають процес (*перегрів*), параметр (*опір*, *тиск*). Важливу роль відіграють і префікси на позначення заперечення (*нерегенеративний*), надмірності (*ультранизький*), тотожності (*ізоентропа*), зворотного напрямку процесу (*десорбція*), уявності (*квазістатичний*), повторення (*регенерація*).

Інші способи творення термінів менш продуктивні: основокладанням утворено 45 од., префіксацією – 25 од., рештою способів (безафіксним, префіксально-безафіксним, префіксально-суфіксальним, префіксально-флексивним, флексивним, слово складанням, абрєвіацією) – 36 од.

Загальна кількість композитів і юкстапозитів блоку ФНТ дорівнює 51 од. (45 і 6), причому трапляється

композиція з сурядним зв'язком основ, виражених іменниками та прикметниками (*ексергоекономіка, ентропійно-циклічний*). Інша група є композитами з підрядним зв'язком, проте в композитах, утворених від трьох основ, перші дві основи, що передують опорному компоненту, перебувають між собою у відношеннях сурядності (*тепломасообмін*). Високо-частотними є композити з першими компонентами *тепло-* і *масо-*: *тепловіддавач, масообмін* тощо. У подальшому окремо розглянено композити-іменники та прикметники [3, с. 136–150].

3-поміж іменників зареєстровано один композит із сурядним зв'язком – *ексергоекономіка*, в якому опорний компонент дорівнює самостійному слову, тоді як його перша частина є усиченою основою. Решті притаманні підрядні відношення між складниками композитів, причому найбільшу групу термінів становлять композити, опорний компонент яких є самостійним словом, а компонентом, що передує опорному, виступає похідний/не- іменник (*вологовміст, роботоздатність*). Здебільшого композити ФНТ позначають фізичні процеси, характеристики й параметри.

Для композитів-прикметників, порівняно з композитами-іменниками, сурядність є характернішою ознакою, причому частини, що передують опорній, дорівнюють самостійному слову-прикметнику (*адіабатно-ізобарний*), непохідній (*парогазовий*) або усиченій іменниковій основі (*мономолекулярний – мономер і молекулярний*). Як опорний компонент у композитів з підрядним зв'язком частіше виступає прикметник (12), в одному композиті – дієприкметник (*теплоізолюваний*), у трьох випадках – зв'язані компоненти (*криогенний*). Попередніми частинами щодо опорних є іменникові та числівникові основи (*газодинамічний, одноступінчатий*). Решту складають прикметники (*рівноважний*), усичені (*напівсухий*) та зв'язані основи (*гомогенний*).

Членування розглянутих нижче композитів дає підставу визначити спосіб їх творення як складання із суфіксацією. Суфіксально-складні іменники, загалом, мотивовані складними прикметниками (*гігроскопічність – гігроскопічний*). Композити на *-ість* з першою іменниковою основою, що мотивовані складними прикметниками (5), своєю чергою, мотивовані дієслівним (*вбирає вологу – вологовбирний – вологовбирність*) або іменниковим сполученням (*ємність теплоти – теплоємність*). Композити з нульовим суфіксом або з суфіксом *-анн-я, -енн-я* на позначення процесу, з суфіксом *-ач* на позначення пристрою, опорний компонент яких є віддієслівною основою, також мотивовані дієслівним сполученням: *паротворення; теплообмін; теплоприймач*. 3-поміж суфіксальних композитів-прикметників продуктивні композити з суфіксами *-н-, -чат-, -ярн-* (*газодинамічний, багатоступінчатий, полімо леку-лярний*).

На відміну від композитів, усі частини юкстапозитів термінів. Вони скоординовані синтаксично або об'єднані на підставі означальних відношень та вказують на параметри (*об'єм-тиск*), речовину (*рідина-пара*), явище (*дросель-ефект – дросельний ефект*).

Абревіацію вважають різновидом лексичної конденсації [3, с. 120] або лексико-синтаксичним варіюванням. У блоці ФНТ категорійна абревіатура часто трансформується в абревіатуру-символ, втрачаючи свій абревіатурний характер і стаючи одиницею номенклатурного мислення. Для блоку ФНТ характерні символічні позначки, наприклад: *V-p-діаграма* означає *діаграма «питомий об'єм-тиск»*, де номенізовано першу частину складного терміна. Отже, особливістю творення термінів цього блоку є вживання відомих суфіксів у термінному значенні, наявність великої кількості похідних іменників і композитів-іменників з суфіксами *-анн-я, -енн-я* на позначення фізичних процесів та із суфіксом *-ість* на позначення характеристик і параметрів, якостей; термінність всіх юкстапозитів, а також велика кількість номенізованих термінів.

На підставі аналізу однослівних термінів (60), стрижневих (29) і нестрижневих слів (95), які складають 184 терміни й елементи блоку РОХТ, виявлено 18 простих, 101 похідну та 65 складних одиниць. У РОХТ кількість складних номінацій, які є назвами хімічних сполук, перевищує відповідні терміни в інших блоках. Число однослівних термінів і стрижневих/не ~ слів терміносполучень РОХТ, виражених іменниками, становить 105 одиниць. 3-поміж них простими є 18 термінів і терміноелементів та 87 – комплексними. До того ж 78 од. виражені прикметниками/дієприкметниками.

Похідні одиниці здебільшого утворено суфіксальним способом: для іменників продуктивним залишається суфікс *-ість*, що уналежнює прикметникову основу, яка мотивує, до базового поняття «властивість» (*отруйність*), та словотвірні форманти, які орієнтують на певні когнітивні категорії, зокрема – назви хімічних елементів: *-ан (бутан), -ит (арзаміт), -ен (бутилен)*. 3-поміж прикметникових частин термінів продуктивний суфікс *-н-* (*розчинний*) та меншою мірою – *-ов-* (*фенопластовий*). Суфікси *-н-* та *-ов-* у термінному плані нерівноцінні: суфікс *-ов-* здатний виразити чисту відносність, а потреба показати відношення такого типу в термінології велика [8, с. 65], тому суфікс *-ов-* на другому місці за продуктивністю після *-н-* (7 і 17 од., відповідно).

Кількість префіксальних термінів незначна (15). Як і у ФНТ, префікси блоку РОХТ позначають заперечення (*вибухонебезпечний, азеотропний, ангідрид*), тотожність (*ізобутилен*), надмірність (*надгустий*), причому більшість одиниць утворена за допомогою питомих докоренових афіксів (*не-, над-, най-*), решта – префіксами грецького походження (*а-, ан-, анти-, ізо-*). Інші способи творення термінів і терміноелементів малопродуктивні. Крім того, цікавим є факт, що безафіксні одиниці мають значення речовини (*закис, розчин, суміш*). Це є особливістю номінацій блоку РОХТ.

Велику кількість одиниць утворено основоскладанням (63), причому кількість композитів-іменників із сурядним зв'язком становить 13 одиниць, з підрядним – 21, з підрядно-сурядним – три (*фторхлорвуглеці*). Композити із сурядними відношеннями утворено компонентами, які є самостійними словами (*пропіленгліколь, склотекстоліт*). Частина, що передує

опорній, буває усіченою: *поліамід* (*полімер* та *амід*). Усіченими можуть бути й обидва компоненти композита (*вініпласт* – *вініл* і *пластифікатор*). У терміні *склопластики* опорний компонент є універбом (*пластичні маси* – *пластики*), а у терміні *хлоропрен* – усіченою основою є частина *-прен* (*пр(опіл)ен* – *прен* [7, с. 295]).

Розрізняємо дві групи композитів-іменників з підрядними відношеннями: з опорним компонентом, що дорівнює самостійному слову, та з опорним компонентом, що є усіченим або зв'язаним. Першій групі належать композити, залежною частиною яких є непохідні іменники (*холодоносій*), усічені компоненти інтернаціонального походження (*циклобутан*), числівникові основи (*ди-*, *три-*, *пентафторетан*). Другу групу складають композити, обидві частини яких є усіченими основами (*фенопласт* – *пластмаси*, на основі феноло-формальдегідних смол). Опорний компонент може бути зв'язаною основою, а попередній – самостійним словом (*текстоліт*), причому майже всі іменники-композити вжито на позначення речовин, що є робочими тілами в ХТ.

Композитам-прикметникам, як і іменникам, властиві сурядні й підрядні відношення між компонентами. Продуктивну групу (9) із сурядним зв'язком становлять терміни з першою частиною, що є похідною/не ~ іменниковою основою на позначення речовини, і з опорною частиною – прикметником, який походить від іменника і виступає як самостійне слово (*пароповітряний*, *мастилофреоновий*). Перша частина композита може бути неусіченою основою суфіксального прикметника (*нафтенно-парафіновий*) або усіченою основою іменника (*поліефірний* – *полімер* та *ефірний*) [3, с. 147]).

У РОХТ опорним компонентом композитів-прикметників з підрядним зв'язком виступає лише прикметник (17), тоді як частина, що передє опорній, є непохідною, складною або усіченою іменниковою основою (*озонобезпечний*, *галогенопохідний*, *вуглекислий*), числівником (*чотирьохлористий*) та похідною прикметниковою основою (*низькотемпературний*). Суфіксально-складні прикметники на позначення складу речовин утворено за допомогою суфіксів *-н-*, *-ян-*, *-ов-*, *-ист-* переважно з основою іменника як опорного компонента: *льодосольовий*, *шестифтористий* тощо.

Словоскладанням побудовано термін на позначення речовини *хлор-фтор* (яке включає два синтаксично скоординовані іменники, що мотивовані сполученням двох субстантивів), а також термін з опорним компонентом дієприкметником і першим елементом – іменником у непрямому відмінку (*хлорсульфований*) [3, с. 136].

На підставі розгляду аббревіації у блоці РОХТ зроблено висновок про найбільшу продуктивність цього способу творення номінацій для термінології ХТ [9, с. 148].

З-поміж 1053 одиниць блоку РТЛ зафіксовано 208 однослівних термінів (19,8 %), 169 (16,0 %) стрижневих та 676 нестрижневих (64,2 %) слів. Серед нестрижневих терміноелементів 163 виражені іменниками, 501 – прикметниками/діє ~, 11 – прислів-

никами та 1 елемент є прислівниковою сполукою. Найбільше зафіксовано похідних одиниць – 692, майже втричі менше складних – 232, вчетверо – простих – 135.

З-поміж 924 одиниць (без 129 непохідних) суфіксальний спосіб визнано найпродуктивнішим (605); менш продуктивні основоскладання (176), префіксальний (44); решта способів (аббревіація, безафіксний, префіксально-безафіксний, префіксально-флексивний, префіксально-суфіксальний, слово складання) малопродуктивні.

Окремо розглянено способи творення термінів і терміноелементів, морфологічно виражених іменниками (420), прикметниками (492) та прислівниками (12). З-поміж іменникових віддієслівних номінацій як продуктивні зафіксовано суфікси *-(а)нн-(я)*, *-(е)нн-(я)*, *-інн-(я)*, *-тт-(я)* на позначення процесуальної дії (87) з відтінками значень, зумовленими здебільшого відповідними префіксами, якщо іменники префіксальні, і тільки коренями, якщо одиниці безпрефіксні: *доохолодження/недо~*, *наддування*, *розбризування*, *упорскування* і *ковзання*, *кочення*, *кручення*. Суфікси на позначення процесу містять подовжені приголосні, адже для нашої свідомості реальною є потреба в тому, щоб між лексичним та фонетичним значенням слова існувала відповідність.

Інші суфікси термінів і терміноелементів на позначення процесу порівняно з *-анн(я)*, *-енн(я)* репрезентовано меншою кількістю, а саме: 14 од. з формантами *-ацій(а)*, *-цій(а)*, *-(і)ж(а)* і два – з суфіксом *-аж*: *ректифікація*, *ежекція*, *барботаж* та ін. До речі, в українській мові є відповідні іменники, які краще виражають процесуальність: *ректифікування*, *ефектування* тощо. Терміни із суфіксами *-(а)цій(а)*, *-аж* могли б означати результат дії, проте наразі в текстах вони не розрізняються.

Зареєстровано 107 од. з суфіксами на позначення предмета, найпродуктивнішими з яких виявилися: *-к-*, *-ик* (*-ник*), *-ач*, *-тор*: *гратки*, *головка*, *глушник*, *обмежувач*, *дефлегматор*. Вказані іменники чоловічого роду пов'язані «з чимсь чітким, визначеним, дієвим» [1, с. 64], тобто з пристроєм, що виконує певні функції, з людиною означеного фаху, з пристроєм певної форми (*змійовик*). Іменники жіночого роду звичайно вказують «на розмиті, абстрактні явища, позбавлені дії, проте всеохоплюючі» [1, с. 64], що можна визнати як тенденцію, оскільки серед 14 од. з суфіксом *-ин-(а)* є терміни на позначення конкретних предметів (*пластина*). Продуктивний суфікс *-к-а* (26) полісемічний: він надає здрібніло-пестливого значення (*кулька*, *лопатка*), вказує на предмет/річ та його/її відношення до простору (*оболонка*) і на предмет для позначення об'єкта дії (*насадка*).

Найпродуктивнішим способом творення прикметників є також суфіксальний (336); на основоскладання припадає 12,8 % (118). Продуктивнішим порівняно з термінами-іменниками виявився префіксальний спосіб (іменників, утворених цим способом, – 8, прикметників – 34). У 30 префіксальних терміноелементів-прикметників зареєстровано префікси із значенням «заперечення» (*неконденсований*), «заперечення руху в певному напрямі» (*непрямотечійний*), «відсутності

деталі» (*безкрейцкопфний*), «дії в протилежному напрямі» (*протитечійний*), «обмеженого простору» (*задумісний*), «часу» (*міжремонтний*), «надмірності» (*надзвуківий*), «подвійності» (*біметалевий*).

Виявлено, що з-поміж терміоелементів-прикметників суфікс *-н-* (157) найуживаніший, менш продуктивний *-ов-* (*-ев-*, *-ев-*) – 68 од. Велика кількість терміоелементів репрезентована відіменниковими (82), відіменниково-віддієслівними (31) і віддієслівними (28) прикметниками із суфіксом *-н-*. Відіменникові прикметники здебільшого вказують на приналежність до пристрою або до речовини (*дифузорний*, *аміачний*), відіменниково-віддієслівні та віддієслівні одиниці – на функцію предмета (*абсорбційний*, *відвідний*, *котний*, *накатний*).

З-поміж термінів з формантами *-ов-* (*-ев-*, *-ев-*) переважають одиниці іменникового походження (47), решта (21) утворена від іменників віддієслівного походження. Але незалежно від цього вони можуть стосуватися предмета (*гонковий*), речовини/матеріалу (*алюмінієвий*), абстрактних понять (*додатковий*, *примусовий*, *розрахунковий*).

Прикметники із суфіксом *-льн-* (27) віддієслівного походження, вживаються на позначення функції певного предмета/поняття (*всмоктувальний*, *нагнітальний*). Досить великий відсоток 3,5 % (32) становлять терміни з різноманітними семами, що є за формою дієприкметниками, напр.: «особливості структури пристрою» (*вбудована повідня*, *затоплений випарник*), «спосіб здійснення процесу» (*відпрацьована пара*, *літа покришка*) з додаванням семи «матеріал/речовина» (*оцинкована поверхня*) тощо.

Проаналізовано одиниці, які є іменниками-композиціями, іменниками-юкстапозитами (58 і 24; усього 82 од. – 8,9 %) та прикметниками-композиціями (119 – 12,9 %). З-поміж термінів блоку РТЛ зафіксовано іменники-композиції (58) лише з підрядними зв'язками кореневих компонентів, які поділено на дві групи. Першу групу утворюють композиції, опорний компонент яких дорівнює самостійному слову (47), другу – композиції з усіченим або зв'язаним опорним компонентом (11). Однак незалежно від такого поділу 41 опорний компонент використано на позначення предмета (деталі), решта вказує на характеристики, параметри та, рідше, процеси.

Серед композицій першої групи більшість тих, початкові основи яких є непохідними (19) або похідними (7) іменниками, що стосуються речовини (*інестворення*, *мастиломок*) та фізичної характеристики (*теплообмінник*). У 16-и композицій перші міжнародні компоненти усічені: *вібростійкість*, *моторесурс*, *турбокомпресор* [2, с. 23–24; 28]. Зареєстровано композит з першою усіченою питомою іменниковою основою (*течощукач*) та композит із займенниковою основою (*собівартість*).

Другу групу складають композиції, опорний компонент яких зв'язаний, а попередній – усічений (*номограма*). Зв'язаний опорний компонент у шести термінів має нульовий суфікс, проте перший компонент дорівнює самостійному слову (*витратомір*).

Більшість композицій є суфіксально-складні. Їх розподілено за моделями: композиції з опорним

компонентом, що мають іменну основу (*вібростійкий* або *стійкий до вібрацій – вібростійкість*), та композиції з опорним компонентом, що містять дієслівну основу [3, с. 146] (*грязь вловлює – грязевловлювач; краплі відбиває – краплевідбійник*).

У композицій-прикметників (119) виявлено композицію з сурядним (31) та підрядним зв'язком компонентів (88). Серед композицій, частини яких є сурядними, виокремлено підтипи. Опорний компонент, що дорівнює самостійному прикметнику, може сполучатися з першою неусіченою основою суфіксального прикметника (*абсорбційно-резорбційний*). Перша частина композита буває похідною/не~ або усіченою основою іменника: *водаміачний*, *кожухомлійовиковий*. Здебільшого композиції стосуються пристрою і мають значення «структура» і/або «функція пристрою», причому обидва компоненти створюють для цього достатню базу ознак.

У композицій-прикметників з підрядним зв'язком основ перша частина є конкретизатором опорної. У ролі опорної виступають прикметники (75), дієприкметники (4) та компоненти, що є зв'язаними основами (коренями) (9). Звичайно опорні компоненти-прикметники бувають віддієслівного (*шумопоглинальний*), відіменникового (*двоциліндровий*), відіменниково-віддієслівного (*турбоабсорбційний*) походження, а також похідними прикметниками (*рівномісний*) з різноманітними значеннями («функційності», «структурності», «кількості», «предметності», «процесуальності», «форми», «смаку»). Опорні компоненти-дієприкметники мають сему «призначення» або вказують на спосіб дії (*віброізолюваний*, *суцільно-тягнутий*).

Прикметники-композиції, компоненти яких з'єднані підрядним зв'язком, розрізняються першими основами. Попередній до опорного компонент може бути виражений іменниковою (21), прикметниковою (24) похідною/не~ основами: *блокіциліндровий*, *бромистолітєвий*, *гладкотрубний*, *середньовитратний*. Першим компонентом композита буває усічена основа іменника (2), у тому числі усічений міжнародний корінь (10): *напіврозбірний*, *віброопорний*, *п'єзоелектричний*.

Числівникова основа першого компонента (26), а також слів *багато/мало* широкоживана у терміних прикметниках-композиціях на відміну від загальноживаної лексики [3, с. 138]: *однокамерний*, *малообертвий*. Лише в одному композиті частина, що передуює опорній, є займенниковою (*самодійний*). Перші частини композицій можуть бути символами (*W-подібний*). Загалом, всі компоненти містять семи: «структурність», «спосіб здійснення процесу», «кількість», «форма».

З-поміж суфіксально-складних прикметників продуктивні композиції з суфіксом *-н-* (48) переважно з іменниковою основою в ролі опорних, що мотивовані атрибутивним або числівниковим сполученням (*прямотечійний*, *двосекційний*). Особливістю утворень композицій цього типу є часта вживаність числівника як першої основи композита.

У блоку РТЛ нараховано 24 іменники-юкстапозити, які всі є термінами і позначають предмет (16), речовину, процес, поняття (3),

називають людину за фахом (5). Продуктивними для юкстапозиції є «утворення іменників за допомогою конденсації сполучень слів із сурядним зв'язком складників» шляхом синтаксичної координації частин юкстапозита [3, с. 134] (*випарник-конденсатор* – і випарник, і конденсатор). Всі вони становлять першу групу. Підтипом юкстапозитів з компонентами, що синтаксично скоординовані, вважають іменники, другий компонент яких вказує на призначення або видову ознаку поняття [3, с. 134] (*апарат-утилізатор, інженер-холодильщик*). Один юкстапозит включає змістовий елемент «виступати в ролі чого» – *цикл-зразок*.

Другій групі властива «конденсація вихідної синтаксичної структури», що веде до творення складного слова з означальними підрядними зв'язками [3, с. 135] (*бустер-компресор* – *бустерний компресор*). Половина компонентів юкстапозитів (24 серед 48) – слова іншомовного походження, отже, відсоток запозичень у цій групі слів найвищий.

Щодо абрєвіації слід зазначити, що з-поміж абрєвіатур РТЛ поряд із суто словесними номінаціями наявні 24 ініціальні, усічено-словесні та ініціально-цифрові їх варіанти, які поділено на офіційно й неофіційно визнані. До офіційно визнаних належить 16 абрєвіатур ініціального та ініціально-цифрового типу (*КТВ (КТВ-50) – кожухотрубний вертикальний конденсатор*), міжнародні абрєвіатури (*СОР_{ХМ} – coefficient of performance*), а також символні позначки, пов'язані із заборонаю вживання терміна *фреоновий (холодильний компресор НС-, СFC- та НСFC-типу)*. Інші 13 абрєвіатур ініціального типу неофіційні: *АХМ – абсорбційна холодильна машина; ВМТ/НМТ – верхня/нижня мертва точка* тощо [10].

Загалом, особливостями творення термінів в РТЛ є широка вживаність складних термінів і термінів-абрєвіатур.

Таким чином, незважаючи на те, що словотвірний аналіз 1396 терміноелементів і термінів ХТ довів перевагу суфіксального способу творення термінів (884 – 63,3 %, причому з-поміж одиниць, виражених іменниками, переважають суфікси *-(e/a)нн-(я), -ість*; серед терміноелементів-прикметників – суфікси *-н-, -ов-*), досить продуктивним визнаємо спосіб основоскладання, за допомогою якого утворено 285 од. (20,4 %), та найпоширенішим залишається ініціально-цифрова абрєвіація (стаття [10]). Все це свідчить про ускладнення понять світу техніки, яке намагається збагнути людська свідомість, і, відповідно, про пошук структурно складнішої номінації для фіксації нових понять. Отже, з одного боку, спостерігаємо подовження терміна шляхом композиції, з іншого, – «конденсацію» його за рахунок абрєвіації і номінації, а також абсолютну перевагу похідних термінних одиниць порівняно з непохідними.

Дослідження словотвірного аспекту номінацій залишається перспективним, оскільки дає змогу на підставі вивчення мовних трансформацій, з одного боку, зафіксувати зміни у людській свідомості, оцінити життєво важливі проблеми, на розв'язання яких націлена діяльність людини, з іншого, – виявити екстралінгвістичні і лінгвістичні характеристики термінокорпусу певної галузі знань. Словотвірний аналіз є базою для ономазіологічного розгляду термінів – першого кроку на шляху лінгво-когнітивного дослідження терміносистем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джура М. Деякі зауваги щодо української виразності в царині транспорту та шляхів / М. Джура, С. Нікіпчук // Вісник : Проблеми української термінології. – Львів : Національний університет «Львівська політехніка», 2007. – № 593. – С. 61–68.
2. Кочан І. М. Системність, динаміка, кодифікація слів з міжнародними кореневими компонентами в сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / І. М. Кочан. – К., 1996. – 40 с.
3. Кудрявцева Л. А. Моделирование динамики словарного состава языка : [монографія] / Л. А. Кудрявцева. – [2-е изд.]. – К. : ИПЦ «Киевский университет», 2004. – 208 с.
4. Манерко Л. А. Язык современной техники: ядро и периферия: [монографія] / Л. А. Манерко. – Рязань: РГПУ им. С. А. Есенина, 2000. – 140 с.
5. Олещенко Ю. Р. Російська термінологія матеріалознавства: когнітивний та системно-функціональний аспекти вивчення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.02 «Російська мова» / Ю. Л. Олещенко. – Дніпропетровськ, 2008. – 20 с.
6. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира : [монографія] / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Поставалова и др. – М. : Наука, 1988. – 216 с.
7. Сучасний словник іншомовних слів: близько 20 тис. слів і словосполучень / [уклали : О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк]. – К. : Довіра, 2006. – 789 с.
8. Толикина Е. Н. Некоторые лингвистические проблемы изучения термина / Е. Н. Толикина // Некоторые лингвистические проблемы изучения термина: материалы совещания, проведенного Академией наук СССР (Ленинград, 30 мая – 2 июня 1967 г.). – М.: Наука, 1970. – С. 53–67.
9. Южакова О. І. Абрєвіатурний тип мислення інженера (на матеріалі термінології холодильної техніки) / О. І. Южакова // Культура народів Причорномор'я (научний журнал). – 2007. – № 110. – Т. 2. – С. 331–333.
10. Южакова О. І. Сучасний стан термінології холодильної техніки / О. І. Южакова // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – Т. 105. – Вип. 92. – С. 146–150 (Серія: Філологія. Мовознавство).